

ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Кострицький І. Л.

У статті розкриті окремі аспекти організації та здійснення суб'єктами господарювання охоронної діяльності за новим законодавством України та обґрунтовані пропозиції щодо його вдосконалення. Зауважено, що господарсько-правове регулювання діяльності суб'єктів по наданню послуг з охорони власності та громадян повинне мати комплексний, цілісний підхід щодо розв'язання проблем, які є в цій сфері, на єдиній концептуальній основі державної політики з урахуванням прийняття спеціальних законів, які повинні регулювати окремі види охорони.

Ключові слова: суб'єкти господарювання, охоронна діяльність, господарсько-правове регулювання, суб'єкт охоронної діяльності, об'єкт охорони.

В статье раскрыты отдельные аспекты организации и осуществления субъектами хозяйствования охранной деятельности по новому законодательству Украины и обоснованные предложения по его совершенствованию. Отмечено, что хозяйственно-правовое регулирование деятельности субъектов по предоставлению услуг по охране собственности и граждан должно иметь комплексный, целостный подход к решению проблем, которые есть в этой сфере, на единой концептуальной основе государственной политики с учетом принятия специальных законов, которые должны регулировать отдельные виды охраны.

Ключевые слова: субъекты хозяйствования, охранная деятельность, хозяйственно-правовое регулирование, субъект охранной деятельности, объект охраны.

The article deals with some aspects of the organization and implementation of security entities under the new legislation of Ukraine and suggestions for improvement. Noted that the economic and legal regulation of service delivery for the protection of property and individuals should have an integrated, holistic approach to solving the problems that exist in this area, on a single conceptual framework of public policies based on the adoption of special laws that to regulate certain types of protection.

Keywords: business entities, security activity, economic and legal regulation, an intruder activities of the facility.

Природне бажання майже кожного власника запобігти небезпекам щодо належного йому майна та забезпечення його прав і законних інтересів, зокрема від протиправних посягань з боку третіх осіб, не завжди може бути реалізоване власними діями. Тому виникає необхідність убезпечити себе від шкідливих наслідків цих дій або звести їх до мінімуму за допомогою дій інших осіб, тобто суб'єктів господарювання, які надають послуги з охорони власності та громадян.

Охоронна діяльність є специфічним та особливим видом діяльності, яка пов'язана з ризиком для життя, з відповідною спеціалізацією та підготовкою фахівців. Тому охоронна діяльність виправдано викликає

підвищений інтерес з боку правоохоронних органів та увагу з боку законодавців.

Окремі питання правового регулювання охоронної діяльності досліджувалися вітчизняними вченими. Свій внесок у розробку цієї проблеми зробили С. Довбій, О. Єщук, О. Пунда, В. Остапович, А. Сачаво, І. Хорт та ін. Завдяки їх доробку створено базу, визначено принципи, розкрито окремі аспекти правового регулювання охоронної діяльності, проте цілеспрямовано проблеми у сфері правового регулювання охоронної діяльності вони не досліджували, зосереджуючи свої зусилля на суміжних із цією темою суспільних відносинах. Отже, проблема потребує подальших теоретичних розробок, оскільки побудова в Україні правової демократичної соціальної держави з ефективною ринковою економікою потребує вирішення актуальних правових питань, зокрема щодо ефективності господарсько-правового регулювання у сфері охоронної діяльності.

Тому метою статті є розкриття окремих аспектів організації та здійснення суб'єктами господарювання охоронної діяльності за новим законодавством України та обґрунтування пропозицій щодо його вдосконалення.

Регулювання охоронної діяльності як виду господарської діяльності в Україні на законодавчій підставі до недавнього часу було відсутнім і здійснювалось підзаконними актами, як правило, на виконання загальних положень Закону України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" [1]. Закон України "Про охоронну діяльність" [2] був прийнятий Верховною Радою України 22 березня 2012 року, а набрав чинності 19 жовтня 2012 року. Цей Закон визначає організаційно-правові принципи здійснення господарської діяльності у сфері надання послуг з охорони власності та громадян. Таким чином, законодавство регулює не тільки питання ліцензування охоронної діяльності, а й правового регулювання господарської діяльності з надання послуг охорони взагалі.

Основною метою цього Закону є створення умов для: 1) захисту майна, забезпечення прав і законних інтересів суб'єктів господарювання та фізичних осіб; 2) забезпечення державного контролю за здійсненням заходів з охорони майна та фізичних осіб; 3) розвитку та вдосконалення сфери надання послуг з охорони власності та громадян.

Цей Закон регулює відносини суб'єктів господарювання під час організації та здійснення ними охоронної діяльності. Є потреба в наведенні деяких термінів, які вживаються в такому значенні:

охоронна діяльність - надання послуг з охорони власності та громадян;

об'єкт охорони - фізична особа та/або майно;

суб'єкт охоронної діяльності - суб'єкт господарювання будь-якої форми власності, створений та зареєстрований на території України, що здійснює охоронну діяльність на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії;

охорона майна - діяльність з організації та прак-

тичного здійснення заходів охорони, спрямованих на забезпечення недоторканності, цілісності визначених власником і належних йому будівель, споруд, територій, акваторій, транспортних засобів, валютних цінностей, цінних паперів та іншого рухомого і нерухомого майна, з метою запобігання та/або недопущення чи припинення протиправних дій щодо нього, для збереження його фізичного стану, припинення несанкціонованого власником доступу до нього та забезпечення здійснення власником цього майна всіх належних йому повноважень стосовно нього;

охорона фізичної особи - діяльність з організації та практичного здійснення заходів охорони, спрямованих на забезпечення особистої безпеки, життя та здоров'я індивідуально визначеної фізичної особи (групи осіб) шляхом запобігання або недопущення негативного безпосереднього впливу факторів (діяльності або бездіяльності) протиправного характеру.

Дія цього Закону поширюється на правовідносини правоохоронних органів і військових формувань у процесі надання ними послуг з охорони власності та громадян у частині, що не регулюється законодавчими актами, які регламентують їх діяльність.

Органами державного регулювання у сфері охоронної діяльності є Кабінет Міністрів України, а також центральний орган виконавчої влади у сфері охоронної діяльності, тобто Міністерство внутрішніх справ.

Центральний орган виконавчої влади у сфері охоронної діяльності: затверджує ліцензійні умови провадження охоронної діяльності; затверджує порядок контролю за додержанням ліцензійних умов провадження охоронної діяльності; видає та переоформляє ліцензії на здійснення охоронної діяльності, видає дублікати таких ліцензій і приймає рішення про визнання їх недійсними; здійснює в межах своєї компетенції контроль за додержанням суб'єктами охоронної діяльності ліцензійних умов шляхом проведення планових і позапланових перевірок; приймає рішення про усунення недоліків, анулювання ліцензії на охоронну діяльність; формує і веде ліцензійний реєстр.

Суб'єкт охоронної діяльності на підставі отриманої у встановленому порядку ліцензії надає такі охоронні послуги:

- 1) охорона майна громадян;
- 2) охорона майна юридичних осіб;
- 3) охорона фізичних осіб.

Ліцензування охоронних послуг здійснюється в порядку, визначеному Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності", з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про охоронну діяльність".

До заяви про видачу ліцензії на охоронну діяльність подаються документи, що підтверджують відповідність встановленим умовам залучення та відсутність обмежень щодо працівників, задіяних у здійсненні охоронних заходів.

Рішення про усунення суб'єктом охоронної діяльності недоліків, виявлених під час здійснення державного нагляду (контролю), приймається центральним органом виконавчої влади у сфері охоронної діяльності з підстав порушення вимог цього Закону щодо: 1) умов залучення громадян до охоронної діяльності та/або порядку підготовки та перепідготовки персоналу охорони; 2) укладення договорів про надання послуг з охорони.

Підставами для анулювання ліцензії на охоронну

діяльність є: заява ліцензіата про анулювання ліцензії; припинення юридичної особи (злиття, приєднання, поділ, перетворення або ліквідація); смерть фізичної особи - підприємця; акт про виявлення недостовірних відомостей у документах, поданих суб'єктом господарювання для одержання ліцензії; акт про встановлення факту передачі ліцензії або її копії іншій юридичній або фізичній особі для провадження господарської діяльності; акт про відмову ліцензіата від проведення перевірки органом ліцензування або спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування; акт про невиконання суб'єктом охоронної діяльності рішення щодо усунення недоліків.

Суб'єкт охоронної діяльності надає послуги з охорони на підставі договору, укладеного із замовником у письмовій формі відповідно до законодавства.

У договорах про надання послуг з охорони майна та фізичних осіб відповідно до положень Цивільного кодексу України [3] визначаються умови відшкодування суб'єктом охоронної діяльності шкоди, заподіяної через неналежне виконання ним своїх зобов'язань.

Замовник послуг з охорони майна зобов'язаний надати суб'єкту охоронної діяльності для ознайомлення оригінали документів або завірені в установленому порядку їх копії, що підтверджують його право володіння чи користування майном на законних підставах, охорона якого є предметом договору, а також правомірність знаходження такого майна, транспортного засобу чи особи у визначеному місці охорони.

Суб'єкт охоронної діяльності має право:

- 1) для забезпечення охоронної діяльності придбавати, зберігати та використовувати в установленому законодавством порядку спеціальні засоби, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- 2) для забезпечення радіозв'язку використовувати в установленому порядку радіочастоти;
- 3) використовувати в охоронній діяльності службових собак;
- 4) використовувати в охоронній діяльності технічні засоби охоронного призначення;
- 5) використовувати транспорт реагування;
- 6) одержувати за своїм письмовим запитом від замовника послуг з охорони відомості та копії документів, необхідні для здійснення заходів охорони на об'єкті охорони;
- 7) за згодою замовника послуг з охорони (його представника) оглядати територію, будинки, приміщення, майно, що охороняються.

Під час організації та здійснення охоронної діяльності забороняється:

- 1) придбавати та використовувати майно, визначене законодавством для виключного використання військовими формуваннями та правоохоронними органами;
- 2) використовувати ознаки належності (елементи символіки, формений одяг тощо) до Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Управління державної охорони України, Збройних Сил України та інших військових формувань, правоохоронних, природоохоронних і контролюючих чи інших органів виконавчої влади, їх спеціальних підрозділів, зокрема в назві суб'єкта охоронної діяльності, на одязі, транспорті реагування, будівлях, у документації;
- 3) створювати перешкоди чи заважати діяльності представників правоохоронних та інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, а також громадянам у здійсненні

ними повноважень, наданих їм законами та іншими нормативно-правовими актами;

4) розголошувати відомості про вжиті заходи щодо організації та здійснення охоронної діяльності, а також інформацію з обмеженням доступом та інформацію про особу, яка охороняється, що стали відомі у зв'язку зі здійсненням охоронної діяльності, крім випадків, передбачених законодавством;

5) приховувати факти про кримінальні правопорушення, що вчиняються або готуються, незалежно від інтересів замовника послуг з охорони;

6) охороняти фізичну особу, яка вчиняє кримінальне або адміністративне правопорушення або намагається їх вчинити;

7) здійснювати дії, що посягають на права, свободи та власність фізичних осіб, а також ставлять під загрозу їх життя та здоров'я, честь, гідність і ділову репутацію;

8) використовувати засоби радіозв'язку без наявності дозволу на їх використання на наданих радіочастотах;

9) здійснювати заходи, що належать до оперативно-розшукових, відповідно до Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність";

10) залучати до охоронних заходів осіб, які не подали документів, необхідних для влаштування на роботу, або не відповідають кваліфікаційним вимогам;

11) брати участь у виконанні судових рішень під час виконавчого провадження;

12) вдаватися до дій, спрямованих на силове протистояння між персоналом охорони різних суб'єктів господарювання.

Персоналом охорони можуть бути дієздатні громадяни України, які досягли 18-річного віку, пройшли відповідне навчання або професійну підготовку, уклали трудовий договір зі суб'єктом господарювання та подали документи, що вони: не перебувають на обліку в органах охорони здоров'я з приводу психічної хвороби, алкоголізму чи наркоманії; не мають не погашеної чи не знятої судимості за скоєння умисних злочинів; не мають обмежень, установлених судом щодо виконання покладених на них функціональних обов'язків; не мають обмежень за станом здоров'я для виконання функціональних обов'язків; зареєстровані за місцем проживання в установленому законодавством порядку.

Персонал охорони виконує функції з охорони майна за обов'язковою наявності на одязі ознак належності до відповідного суб'єкта охоронної діяльності згідно з його статутними документами.

Персонал охорони під час виконання функціональних обов'язків повинен мати при собі посвідчення.

Суб'єкт охоронної діяльності зобов'язаний забезпечувати дотримання законодавства в організації та функціонуванні охорони, прийомі на роботу персоналу охорони, в організації правил носіння відповідного одягу та розпізнавальних знаків, а також в оснащенні засобами оборони та індивідуального захисту.

Суб'єкти охоронної діяльності та правоохоронні органи можуть спільно організовувати взаємодію й надавати взаємодопомогу в діяльності, що спрямована на попередження, припинення й розкриття кримінальних правопорушень і забезпечення охорони громадського порядку.

Заходи із взаємодії з правоохоронними органами не можуть порушувати зобов'язання суб'єктів охоронної діяльності за договором щодо надання послуг з охорони.

Суб'єкти охоронної діяльності організовують

взаємодію з правоохоронними органами у формі: 1) проведення спільних нарад, консультацій; 2) обміну інформацією з питань попередження та припинення правопорушень; 3) інших не заборонених законодавством заходів за умови, що не порушуються права та обов'язки суб'єктів господарювання й здійснення таких заходів належить до компетенції відповідного правоохоронного органу.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Окремі аспекти щодо забезпечення господарської діяльності по наданню послуг з охорони власності та громадян потребують більш значного правового регулювання. Так, засоби індивідуального захисту, зокрема шоломи і бронезилети, не можуть знаходитись у власності фізичних осіб та юридичних осіб приватного права. Досить значний час законодавець не може визначитись із питанням щодо надання дозволу громадянам і суб'єктам охоронної діяльності володіти вогнепальною зброєю та зброєю невійськового призначення.

Отже, господарсько-правове регулювання діяльності суб'єктів по наданню послуг з охорони власності та громадян повинне мати комплексний, цілісний підхід до розв'язання проблем, які є в цій сфері, на єдиній концептуальній основі державної політики з урахуванням прийняття спеціальних законів, які повинні регулювати окремі види охорони. Всі інші проблеми, зокрема щодо регулювання відносин з володіння засобами індивідуального захисту, розширення прав суб'єктів господарювання, що здійснюють охоронну діяльність, виходять за межі цієї статті й становлять *перспективні напрямки подальших наукових розвідок*.

Література

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України № 1775-III від 01.06.2000 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2000. - № 36. - С. 299.

2. Про охоронну діяльність: Закон України № 4616-VI від 22.03.2012 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2013. - № 2. - С. 8.

3. Цивільний кодекс України : Закон України № 435-IV від 16.01.2003 р. (із змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - С. 356.

Кострицький І.Л.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри господарсько-правових
дисциплін ОДУВС*

Надійшла до редакції: 08.12.2014